

УДК 811'111'161'2

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У БРИТАНСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ФОРУМАХ

Борисов О. О.

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка

Стаття присвячена дослідженню ізоморфних та аломорфних мовних особливостей діалогічного мовлення учасників веб-форумів британської та української лінгвокультурних спільнот.

Ключові слова: форум, мовні одиниці, діалог, дискусія, вплив.

Борисов А. А. Языковые особенности диалогической речи в британских и украинских форумах. Статья посвящена рассмотрению изоморфных и алломорфных языковых особенностей диалогической речи участников веб-форумов в британском и украинском лингвокультурных сообществах.

Ключевые слова: форум, языковые единицы, диалог, дискуссия, влияние.

Borisov O. O. Language peculiarities of dialogical speech in British and Ukrainian forums. The article is devoted to the study of isomorphic and allomorphic language peculiarities of web-forum participants' speech in British and Ukrainian linguocultural communities.

Key words: forum, language units, dialogue, discussion, impact.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Одним із найбільш популярних діалогічних жанрів віртуальної комунікації у британському та українському суспільстві є форум. Проаналізовані нами різноматематичні етнічні форуми відносяться до таких сфер дійсності як зовнішня політика, внутрішня політика, соціальне життя, особисте життя, комп'ютерний світ, економіка та фінанси, кіно, театр, спорт (6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16). **Актуальність** поданої статті визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних розвідок на вивчення особливостей протікання діалогічних взаємодій у суспільстві, зокрема у віртуальному мовному середовищі. Вивчення британських та українських діалогів у зіставному аспекті до цього часу ще не було об'єктом наукових розвідок, що і обумовлює певну новизну дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні риси жанру «форуму» окреслено у працях О. Горошко [1], Л. Компанцевої [2], П. Кондрашова [3], О. Лутовинової [4].

Метою наукової розвідки є виявлення мовних особливостей діалогічного мовлення учасників форумів британського та українського етносів. **Завдання** статті полягають у наступному: 1) визначити діалогічну сутність, функцію та структуру віртуального жанру форуму у британському та українському віртуальному середовищі; 2) виявити мову спілкування учасників британського та українського етнічних форумів; 3) проаналізувати мовний матеріал з погляду його стилістичної диференціації та виявити кількісні відмінності щодо активності вживання лексики того чи іншого шару мови у мовленні відвідувачів форуму.

Виклад основного матеріалу. *Веб-форум* є ресурсом, в якому його учасник може опублікувати повідомлення за допомогою електронної пошти або через *web-інтерфейс* [2; 3; 4; 5]. Його відмінність від звичайної електронної пошти полягає в тому, що повідомлення адресоване «всім» і прочитати його можуть усі ті, хто підписаний на цей форум; аналогічно «публічно» відповісти на повідомлення має змогу кожний індивід. Саме таким чином створюється *інфор-*

маційне наповнення або діалогічний контент Веб-форуму, який поряд з іншими його параметрами, такими як цитованість, відвідуваність, кількість зареєстрованих учасників, об'єм інформаційного наповнення, швидкість приросту інформації та кількість учасників, є основним критерієм його ефективності [5, 197–199]. Таким чином, *сітьовий форум* (або ехо-конференції FIDO та USENET, форуми гостьові книги Інтернету, розсилки електронної пошти й так звані «дошки оголошень» (*bulleting boards*)) можливо визначити як *діалогічну взаємодію учасників віртуального дискурсу за допомогою висловлень, розміщених на деякому сайті у спеціальних розділах у межах визначеної теми, в якому одні висловлення є ініціальними, тобто задають тему, а інші є коментарями, які її розвивають* [4, 19]. Форум відрізняється від чату розділенням обговорюваних тем та можливістю спілкування не в реальному часі, як-от різні консультації. Це сприяє більш серйозному обговоренню, оскільки надає адресатам більше часу на обдумування відповіді. На нашу думку, дискурс проаналізованих мережевих форумів, не зважаючи на те, що в деяких з них домінує формальна тональність унаслідок інституційного характеру взаємодії, все ж тяжіє до розмовного стилю, реалізуючись у природному жанрі «бесіда» або спеціально організованої суперечці, а саме – дискусії.

Форум пропонує набір розділів для обговорення; його робота полягає у створенні користувачами тем в розділах з подальшим їх обговоренням. Окремо взята тема є тематичною *гостьовою книгою*. Зазвичай повідомлення несуть інформацію «автор – тема – зміст – дата / час». Це повідомлення (*posting*), опубліковане на форумі певним автором у певний час за певною темою (*topic* або *subject*), яке триває з минулого в майбутнє та складає дискурс автора. Повідомлення та усі відповіді на нього утворюють «гілку» або «тему» (англ. *topic*; англ. *thread* – «тред, нитка» [4; 5]), дискурс кожної конкретної «нитки» є послідовністю повідомлень на одну окрему тему, об'єднаних у самостійну таксономічну одиницю. Тред присвячений певному предмету й розпочинається з деякого ініціюючого повідомлення, яке задає топик або контекст ситуації діалогічного дискурсу, що є точкою відліку для подальших відповідей. На відміну від відповідей, які звернені до конкретної людини, характерним для форумів є експліцитне вітання та звернення до усього співтовариства форуму, і тому ініціюючі повідомлення за обсягом можуть бути більші, ніж усі відповіді на нього разом. Так, у британському форумі *Bestukforums* – 7 розділів, один з яких *Religion and Philosophy* складається з 26 тредів, один з яких, наприклад, має назву *Is It A Shame To Be An Atheist?* (16). Український форум під назвою **Український центр**, поряд з іншими 28 розділами, має розділи **Кіно, Театр, Художнє мистецтво**, поділених на 195 тредів, одними з яких, є, наприклад, *Ці н'еси мають бути у репертуарі українських театрів, Театральний фестиваль «Золотий Лев», Львів (1-10 жовтня) або Які інсценізації творів сучасних українських авторів ви можете пригадати?* (6). Назва останнього розділу співпадає з ініціюючим питанням, яке задає координати для інформаційного реагування на нього.

У зв'язку з тим, що тред має невід'ємну властивість – «тему» всі повідомлення усереднені треда структуруються за принципами: *глобальна зв'язність* (єдність топика дискурсу, яка встановлюється продуцентом (автором) на початковій стадії) або *«відповідь на лист»* (як на авторський запит або на одну з відповідей). Тред фактично виступає у формі віртуальної бесіди, адже має інгерентні особливості останньої. Відхилення від початкової теми обговорення (англ. *Off-topic*) заборонено правилами форуму. За дотриманням правил слідкують модератори та адміністратори, які наділені можливістю редагувати, переміщати та видаляти чужі повідомлення у певному розділі або темі, а також контролювати до них доступ окремих зареєстрованих учасників та незареєстрованих гостей [4].

Відтак, відмічаємо наявність трьох рівнів дискурсу мережевих форумів: рівні автора, форуму та «треда». Діалогічний дискурс треда, який відбувається між автором повідомлення та відвідувачами форумів є об'єктом нашого аналізу, адже саме тут є можливим досліджувати конкретні ситуації та лінгвістичну поведінку комунікантів, яка виявляється у процесі реагування на ілюктивні висловлення та рекурсивного реагування на відповіді. Моделювання рівня

треда включає виділення комунікативних особливостей окремо взятої бесіди. Повне дослідження дискурсу треда враховує взаємозв'язки між повідомленнями, частини попередніх листів у відповіді, еліптичне опускання об'єктів, згаданих в інших частинах треда тощо.

Зауважимо, що незареєстровані учасники Веб-форуму потрапляють на нього, як правило, за допомогою пошукових серверів, прямих лінків з інших сайтів, з поштових розсилок тощо. Такий тип відвідуваності свідчить про унікальність та актуальність інформаційного наповнення форуму, зацікавленість інших людей особами або інформацією, яка міститься на форумі, якість поштових розсилок та інші види реклами. Зареєстровані користувачі відвідують форум з певною періодичністю, що свідчить про прив'язаність учасника до Веб-форуму, про період оновлення інформації, яка зацікавила учасника тощо [5, 201].

Дослідження емпіричного матеріалу виявило той факт, що мовна структура форумів британської та української лінгвоспільнот відрізняється, адже для україномовного форуму можливим є використання різних мов під час дискусії, що не було знайдено у британському матеріалі форумів. Так, українці вживають англійські елементи з метою спрощення комунікації: **05:09 05.11.2007 при4инна** *Навіщо... Check out іншу оперативку без формату C*, або **20:24 07.12.2007 Кроулі_2_Нагани** *Celeron 3.2 Ghz не віртуально Віста йшла* (10), де елементи *check out* та *Celeron 3.2 Ghz* є звичайними термінами під час ознайомлення чи оперування персональним комп'ютером, а тому знайомим для україномовного населення. В українських форумах наявні також російськомовні текстові повідомлення **17:37 06.06.2005 #34687** *Я тоже негативно отношусь к ЕЭП, т.к. это практическое восстановление Золотой Орды* (7). Повідомлення можуть містити й русизми: 20-12-2013, 16:32 *Наджібеї* *Гасло нинішньої влади – «Ми хатім штоби все билі багатие, ...кроме бедних» (Батька Бурнаш)*. 😞 (9). Британці, як вже зазначалося, не вдаються до використання іншомовних елементів у форумах: **#1ai21** *Posted 05 May 2013 09:25 AM fat, lazy, self-rightous rich people, debating at leisure - as months and years go by*, *Posted 29 May 2012 04:28 PM rilse* *I don't believe all of this paper talk about Andy Carroll being our hero either* (16).

Звертання у форумі, на відміну від блогу, можливо лише усередині коментаря: **англ. 03-02-09 08:12 AM#12 CaptainWaggett** *name='Aimee' It doesn't sound anything like Colonel Blimp to me* та **укр. 08:22 16.07.2004 Zdravko** *Алексу, Якщо хочеш скинути лишню вагу, то не йи десь після 7-ї плавай регулярно, в день не менше кілометра, тоді вага буде в нормі; Alex Бандерштадтський 2 Zdravko* *То оптичний ефект; 23:33 24.05.2012 orklyn* *До: Ariana - #23123...* (10).

Відмінністю форуму від блогу є активне використання цитат – повідомлень інших учасників не тільки як прихованого звертання до автора попереднього коментаря, але й як частини свого власного повідомлення: **04-02-09 08:13 AM#17 CaptainWaggett** *name="cornershop15" "QB VII (1974) is the only thing I can think of which connects Ben Gazzara to a Latin-sounding title (Latinesque?). I wish I could be of more help" I think tha's it - according to IMDB comments, Gazzara does marry his nurse (Juliet Mills)* (16) та **укр. 14:56 28.07.2009 Buchic** *Цитата: У чому секрет популярності індійських фільмів? В низ`кому кул`турному рівні їхніх глядачів?, але й створити неповторний ефект впливу на інших: англ. 04-02-09 02:19 AM#16cornershop15* *name=Purukivel "Howdy" "Howdy" yourself sir!* (14) та **укр. 23:43 25.05.2012 Orysyia** *Цитата: «Якщо "замість української мови», то це означає, що більше 10 регіонів... перестане використовувати взагалі у державних установах українську мову» НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ!* (9). Відповідно спостерігаємо дію закону економії мовних зусиль: автори повідомлень копіюють висловлення попередніх учасників, для того, щоб висловити свою власну думку, не роблячи зайвих зусиль.

У лексичному аспекті мовлення етнічних форумів характеризується тим, що вокабуляр *підвищеного* реєстру мови переважає у британському мовленні, в обох форумних просторах він зводиться до *термінів*: англ. *injunction, long-range missiles, level blocking, disingenuous* (27,5%). При цьому в українському мовленні форумів переважають Інтернет-терміни: укр.

проксі-сервер, брандмауер, домен, Лінукс тощо (11,6%). **Літературно-книжкову** лексику у вигляді **історизмів** було знайдено тільки в англійському мовленні *endeth, M'Lord* (3,9%). **Розмовно-просторічні** елементи (52,9% та 18,9%) використано менше в українських, ніж у британських форумах: англ. *hassle, to drive nuts, porn, scruffy, howdy, dump* та укр. *штиб, бовкнути, дурненька, приколот, придуркувати, фуфло, хепі-енд, он-лайн, окі, реал, месідж, йдем дас зайне*. Насиченість одиницями **сленгу** виявилася більшою в українському мовленні (5,8% та 18,9%): англ. *lol, thread* та укр. *кобіта, найжджати, машина, мак*. Комп'ютерний сленг реалізується у таких випадках: англ. **djelibeybi** 11-02-2011, 11:02 *Good luck! xxx* та укр. **01:54 16.07.2004 ivansstef** *Ех... це штук зо п'ять було ага велоспорт і ще щось не пригадую...*; **17:00 19.07.2004 Гуцульський Легінь 2** (to – адресовано) *Zdravko* (10). Під час аналізу також було виявлено нецензурну та лайливу лексику, яка у формі **вulгаризмів** переважає у британському мовленні: англ. *ass, to bomb the crap out, to make cock up, fan-bloody-tastic* та укр. *срака, пердун, трах, пожувати соплі* (9,9% та 7,4%), хоча ця лексика не вживається українцями, на відміну від британців, для образи інших комунікантів.

Через цензуру модераторів повідомлень, автори форумів можуть вдаватися до представлення українських просторічних та вульгарних слів за допомогою іншомовного шрифту, що неприйнятним мовленню британців: **19:56 14.06.2005 #35207** *U bud'-jakij demokratytschnij (a v inshyh i govoryt' nema pro stho) tobi b obirvaly jajcia, prydurku* (8), або навмисним пропуском певних літер: **12:14 27.08. 2007 лисичка I в ф-мі** «За двома зайцями» *просто не вбачаю «лизаня з-ду офіційно ідеології»*. **Діалектизм** був знайдений лише в україномовному форумі: укр. *світлина* (1%).

У цілому, перевага на користь українського мовлення у форумі щодо стилістичної насиченості лексику складає 1,3 рази (20,8% та 26,2%). У відсотковому аспекті за ступенем активності вживання комунікантами лексику підвищеного (31,4% та 11,6%) тону переважає в мовленні британців, у той час як лексика зниженого стилістичного тону переважає в мовленні українців (68,6% проти 88,4%).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проаналізований матеріал британських та українських форумів свідчить про наступне. Форум виступає своєрідним інформаційно-інтелектуальним середовищем, де відбуваються, незалежно від часу розриву у комунікації, активні консультації щодо поставлених у заголовках проблем у вигляді подання деякої інформації про події, факти, питання, надання порад, обмін думками, представлення оцінок, емоційних проявів своєї особистості. Означені вектори діалогічної взаємодії реалізуються у формі текстів чи гіпертекстів (гіперпосилань). Відповідно форум, в якому взаємодіють жанри розмови, бесіди, суперечки (прикладів сварки не було знайдено) є осередком інтелектуального та емоційного відпочинку комунікантів. Такий характер форумів зближує їх з блогами та віддаляє від чатів. Суперечка у форматі аргументації, переконання, відбувається, у цілому, у межах етикетних норм лінгвоспільнот, використання інвективів для україномовних, на відміну від британських, форумів не є характерним.

Мовна структура форумів британської та української лінгвоспільнот відрізняється, адже для україномовного форуму можливим є активне використання зрозумілих для всіх російських слів, русизмів та одиниць англійської мови, у той час як елементів інших мов не було знайдено у британському матеріалі форумів. У лексичному аспекті мовлення форумів характеризується тим, що в ньому є наявними одиниці всіх стилістичних шарів мови. Однак, при цьому лексика *підвищеного* стилю, по-перше, переважає в англійському мовленні, по-друге, в обох форумних просторах, в основному, зводиться до термінів з перевагою українського мовлення; лише у британському мовленні було знайдено історизми. Лексика *зниженого* стилістичного тону переважає в мовленні українців. Знайдених *розмовно-просторічних* елементів, включаючи варваризми, використано менше в британських форумах, ніж в українських. Кількість одиниць *сленгу* виявилася більшою в українському мовленні. Була виявлена нецензурна та

лайлива лексика, яка у формі *вульгаризмів* переважає у британському мовленні. *Діалектизми* були знайдені лише в україномовних форумах. Через цензуру модераторів повідомлень автори форумів можуть вдаватися до представлення українських просторічних та вульгарних слів за допомогою іншомовного шрифту, що неприйнятне мовленнєвій поведінці британців. *Перспективою* подальшої роботи є порівняння мовлення британських та українських форумів з мовленням етнічних чатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горошко Е. И. Изучение электронного дискурса в судебном речеведении [Электронный ресурс] / Е. И. Горошко. – Режим доступа : <http://www.textology.ru/article.aspx?aId=44>.
2. Компанцева Л. Ф. От классического языкознания – к Интернет-лингвистике / Л. Ф. Компанцева // *Studia Linguistica*. Зб. наук. пр. до 80-річного ювілею професора Ф. О. Нікітіної. – Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». – В. 4. – 2010. – С. 24–30.
3. Кондрашов П. Е. Компьютерный дискурс: социолингвистический аспект : дисс. канд. филол. наук : 10.02.19 / П. Е. Кондрашов. – Краснодар, 2004. – 189 с.
4. Лутовинова О. В. Лингвокультурологические характеристики виртуального дискурса : автореф. дисс. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 / О. В. Лутовинова. – Волгоград, 2009. – 39 с.
5. Серов Ю. О. Методи аналізу ефективності Веб-форумів / Ю. О. Серов, Р. Б. Кравець, А. М. Пелешишин // *Інформаційні системи та мережі: Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. – 2009. – № 653. – С. 197–206.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. Київський форум «Українці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forumkyiv.at.ua/forum/28>.
7. Київський форум «Українці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forumkyiv.at.ua/forum/145-796-1>.
8. Форум «TopUa.net» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://topua.net/forum/topic1755.html>.
9. Форуми Майдану [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.maidanua.org>.
10. «Аніме та манга українською» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uanime.org.ua/forum/viewtopic.php?f=6&t=907&start=30>.
11. «Українські Карпати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.karpaty.com.ua/?chapter=forum&forum=7&frange=1390>.
12. «Українська правда» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.pravda.com.ua/read.php?2,214671523>.
13. «Українська правда» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.pravda.com.ua/read.php?2,214672235>.
14. Allergy UK [electronic resource]. – Режим доступу : <http://forum.allergyuk.org/>.
15. Bestukforums [electronic resource]. – Режим доступу : <http://bestukforums.co.uk/>.
16. Geocaching [electronic resource]. – Режим доступу : <http://forums.groundspeak.com/GC/index.php?showtopic=159784&st=50>.